

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:
Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată în săptămână:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Nr. 761/1924.

IOAN,

din îndurarea lui Dumnezeu, dreptcredinciosul Episcop al Aradului, Ienopolei și al Hălmagiului, precum și al părților adnexate din Bănatul-Timișan.

Iubitului cler și tuturor credincioșilor din eparhia Aradului, dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Hristos, împreună cu salutarea noastră arhierescă!

„Răscumpăratu-ne-ai pre noi din blăstămul legii cu scump sângele Tău, pre cruce fiind pironit și cu sulița împuns, nemurire ai izvorât oamenilor, Mântuitorul nostru, Mărire Ție.“

Jubișilor creștini și fii sufletești!

Rugăciunea aceasta este una din rugăciunile și cântările de umilință, care preoții slugitori ai sfintelor altare o recitează tainic când se pregătesc de sfânta liturgie, și aceasta o fac spre semnul vădit al mulțămirei, al bucuriei și veseliei sufletești, că s'au învrednicit de sfântul dar al preoției.

Cu aceasta rugăciune de umilință și evlavie îmi încep și eu vorbirea mea cu voi acum, când din darul și nemărginita îndurare a Dumnezeului ceresc, ne-am învrednicit a prăznuirii iarăși împreună aceasta zi de pomenire a prealuminatei Învieri a Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos, a acestui Adam nou, care din dragostea Sa nemărginită S'a pogorât din ceriu, Și-a pus sufletul și Și-a vărsat sângele pe cruce pentru mântuirea noastră din osânda păcatului strămoșesc.

Dându-ne seamă de acest adevăr mărturisit de întreaga lume creștină, că adevărat Hristos ne-a răscumpărat pe noi din blăstămul legii cu scump sângele său, cuvine-se, ca aceasta zi de cea mai mare și mai însemnată sărbătoare a bisericii noastre creștine naționale române, să o prăznuim și noi cu credința și cu

dragostea creștinului adevărat, să ne închinăm cu smerenie și cu evlavie sfintelor lui patimi. Să-i mulțămim cu umilință, că prin sfintele sale învățături, prin viața și viețuirea Sa de pe pământ, ne-a deschis iarăși ușile încuiate ale binelui și fericirii vremelnice și vecinice și astfel să intonăm și noi cu evlavie cântarea de umilință și mulțumită: „Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blăstămul legii cu scump sângele Tău, pe cruce fiind pironit și cu sulița împuns, nemurire ai izvorât oamenilor, Mântuitorul nostru, Mărire Ție.“

Jubișilor creștini și fii sufletești!

În cursul deselor mele vizitațiuni canonice din timpul de înainte de războiul mondial, am aflat cu bucurie în multe comune lucruri de tot frumoase și înălțătoare, cari mi-a înveselit sufletul și mi-a întinerit și înviorat puterile, dar am aflat și de acelea lucruri, cari nu servesc spre întărirea, ci spre slăbirea sentimentului religios.

Lucrul cel mai bătător la ochi eră, că deși preoții noștri și-au pus toată silința și priceperea, și au lucrat din rășputeri și cu mare însuflețire la renovarea și ridicarea de

nou a sfintelor lăcașuri dumnezeiești; totuși unele din comitetele parohiale — în nepriceperea lor, — au trecut cu vederea trebuința de a procura și câte un ornat preoțesc, să-i zicem de *sărbători*, astfel, că preoții locului în lipsa de atari ornate, au fost nevoiți la mărețul act al sfințirii, să îmbrace ornatele vechi și rupte. Lucru acesta eră bătătoriu la ochi cu atât mai vârtos, cu cât preoții din vecini erau îmbrăcați în ornate noi și frumoase.

Am aflat apoi, că multe din casele și locuințele voastre sunt provăzute cu icoane profane, dar sunt mai rari acelea case, unde să poți zări și câte o cruciuliță pe *părete*, precum nu găsești în atari case nici icoana lui Hristos și a Preacuratei Sale Maice; la hotare nu se mai ridică cruci nouă, cum se ridicau mai nainte, și nici celea existente nu se mai susțin în stare corespunzătoare scopului, iar datina moștenită din bătrâni, ca creștinul să-și mai facă și câte o rugăciune în casa sa, o feștanie, ori un maslu, a rămas în multe locuri numai de pomenire astfel, că mulți preoți nici n'au avut prilej să săvârșească aceasta taină, împodobită cu celea mai alese rugăciuni.

M'am cugetat mai dese ori la acestea și alte asemenea scăderi mari din viața voastră creștinească, dar n'am grăbit să vi-le accentuez în speranța, că trezindu-vă din torturile războiului mondial, voi înșivă vă ve-ți da seamă de însemnătatea și trebuințele lor, și ve-ți grăbi a vă împodobi bisericile și casele voastre cu ele.

Cum v'ați dat seama de aceasta trebuință creștinească, nu-mi este dat să spun, vă atrag însă atențiunea și vă îndemn cu toată puterea cuvântului meu arhieresc, să nu le nesocotiți, ci să vă dați seama de însemnătatea lor și să înzestrați bisericile și casele voastre cu ele.

Vă recomand procurarea ornatei preoțești, — cari nu le aveți, — și aceasta spre dezvoltarea și întărirea sentimentului vostru religios creștinesc, pentru că, cu totul altă influință și putere are asupra sufletului omnesc slujba preotului îmbrăcat în ornate frumoase și curate și alta cea săvârșită în ornate vechi și rupte.

Procurați-vă și câte o carte de rugăciune și nu uitați, că aceasta carte, — pentru cei ce știu ceti, — este un izvor de mângâiere și întărire, este o adevărată hrană sufletească și este și mai mult, este o bogată apotecă de doftorii pentru vindecarea tuturor ranelor sufletești și trupești ale omului. Cetind o rugăciune cât de mică, veți înțelege cât de mică și neînsemnată este ființa voastră în asemănare cu atotputernicia lui Dumnezeu, vă

veți da seamă de trebuința de a vă apropia de Dumnezeu, și prin faptele milei și ale îndurării creștinești, prin ajutorarea orfanilor, văduvelor și a celor neputincioși vă veți face vrednici de frumosul nume de creștini.

Dați-vă seama, că sfânta cruce și icoana Mântuitorului Hristos și a Născătoarei de Dumnezeu au și trebuie să aibă mare influență și putere asupra vieții voastre creștinești și chiar și asupra celor nărăvași dintre voi, cari venind dela lucrurile și întreprinderile voastre obosiți, supărați și nemulțumiți, unii chiar mâniați, văzând sf. cruce și icoana așezate pe părete, v'ați aduce aminte de Mântuitorul nostru Isus Hristos, v'ați aduce aminte, că sfânta cruce este lemnul, pe care S'a răstignit Hristos, care a suferit cu blândeță și răbdare judecata și răstignirea cărturarilor și farizeilor fățarnici, deci ele au și trebuie să aibă și farmecul și puterea de-a stămpără și ogoiă furia celor nemulțumiți și a-i desmântă dela datina urâtă și păcătoasă, de a-și vărsa veninul asupra soției nevinovate și asupra familiei, cum o fac aceasta oamenii uitați de sine.

Faceți și câte o rugăciune în casele voastre, ca să piară duhurile celea necurate, cari stau ascunse și se ivesc numai la anumite ocaziuni; faceți rugăciuni și veți simți mare mulțumită și mângâiere în sufletele voastre, iar vouă *voinicilor*, cari la timpul său a-ți purtat arma întru apărarea Țării și v'ați întors sănătoși de pe front, aduceți-vă aminte și de frații și sătenii voștri căzuți în războiul mondial, și spre semnul mulțumirii depline că v'ați întors teaferi și sănătoși, ridicați întru pomenirea celor căzuți câte o cruce fie naintea bisericii, fie la hotare, unde să mergeți la sfințirea holdelor, ca să se știe că este hotar român ortodox, și ca fiii voștri și drumarii, cari vor trece, să ia cunoștință de dragostea voastră creștinească, să-și poată face câte o cruce, să înjenunche chiar și să zică și câte o rugăciune — pentru odihna sufletului celor mutați dintre noi, iar numele lor să-l eternizați pe cruce.

Când veți face aceasta, să știți, că cinstea voastră va fi deplină, veți avea bucuria și mângâierea datorinței împlinite, care nimenea nu o va lua dela voi, și va fi fala voastră și a familiei voastre, și mângâiere urmașilor celor rămași, eu vă voi pomeni în rugăciunile mele, iar Dumnezeu dreptății va răsplăti vouă și fiilor voștri cu dragostea Sa, și vă va binecuvântă cu toate darurile sale pământești și cerești, deci nu întârzieți a vă pune la lucru, și când crucea va fi gata, să o așezați la locul ce-l va satori comitetul parohial, și să cereți sfințirea ei cu ceremonia cuvenită.

Subiților creștini și fii sufletești!

Simțesc o deosebită bucurie sufletească văzând, că voi acum, de voie ori din poruncă mai înaltă, ați dat urmare sfaturilor mele re- pețite de a vă trimite pruncii la școală astfel, că acum sunt pline școlile de elevii, cari vor să-și câștige cunoștințele pentru viață, și totul ce-mi mai dă de grije este faptul, că statis- tica nu arată sporul natural la nașteri, naște- rile adecă nu sporesc în proporția numărului sufletelor, de unde trebuie să deducem, că se calcă legile firii cari sunt tot cele de demult, și se calcă însași porunca Ziditorului, care a zis: „*Creșteți și vă înmulțiți și moșteniți pământul!*” un păcat acesta, așa de mare, ca și cela contra Duhului Sfânt, care nu se iartă nici în veacul acesta nici în cel viitor, de aceea vă zic vouă: „*păziți legile firii și porunca Ziditorului!*”

Este frumoasă și vrednică de laudă por- nirea voastră de a vă școlariza pruncii, dar aceasta nu este destul, ci aveți datorință de a vă îngriji și de creșterea lor religioasă-morală, pentru că: dacă omul nu va avea și creșterea religioasă-morală, să știți, că cu cât va fi mai învățat, cu atât va fi mai primeșdios interese- lor bisericii și neamului nostru, și apoi să vă interesați de sporul și progresul lor în studii din decursul anului.

Accentuez trebuința interesării de sporul pruncilor, pentru că unii dintre voi părinții — din nepricepere — nu vă interesați de acest progres, iar la finea anului văzând sporul slab, înjurați greu pe profesorii nevinovați, fără să vă dați seamă, că nu este profesor, care să nu se bucure având elevi buni și conștienți, și nici nu este profesor, care să treacă cu ușorătate pe cei slabi, pentru că se compro- mite pe sine și se face obiect de aspră critică naintea elevilor buni.

Mai sunt două luni și se încheie anul școlar, când băieții voștri se întorc la cămi- nul părintesc. Cercetați-le sporul și înclinările, și dacă vedeți, că nu o pot duce cu școala, — că nu la toți este de o potrivă dezvoltată mintea și inteligența, — alegeți pe cei slabi și îi dați la negoț și la meserie de după în- clinările lor, pentru că tot atâta lipsă avem de industriași și meseriași buni, câtă lipsă avem și de inteligență.

Aduceți-vă aminte de vorba din bătrâni, că *meseria este plug de aur*, și când vom avea noi meseriași și industriași noștri, vom fi mai tari decât acum, vom avea oameni in- dependenti, ceea ce acum nu prea avem, și ne

vom curăți satele de *liftele* străine, cari au început să vă stăpânească.

De încheiere Vă atrag atențiunea la sfa- turile și povețele mele din Pastorală dela Crăciun, de a cercetă biserica, de a vă mă- turisi și cuminecă și de a vă împacă cu Dum- nezeu, ca astfel Hristos, cel ce a înviat din morți, să *învie și în voi și în casele și sufle- tele voastre* — vă poftesc la toți sărbtori fe- ricite: Amin!

Arad, în sărbătorile Invierii Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos din anul 1924.

Al vostru tuturor

de binevoitoriu:

Joan I. Papp,

Episcopul Aradului.

Hristos a înviat.

Praznicul Sfințelor Paști, este ziua de bu- curie și veselie mare, pe care o cântă biserica noastră mai frumos ca oricare altă biserică din lume. Este ziua Invierii Domnului Hristos, zi încare toată suflarea se bucură: mic și mare, tinăr și bătrân, bogat și sărac. Da, căci aceasta este sărbătoarea sărbătorilor, ziua mântuirii noastre, ziua eliberării noastre din păcatul în- tunerecului. Fiul lui Dumnezeu ne-a arătat ca- lea mântuirii, ne-a indicat modul cum putem viețui în legătură sufletească cu Dumnezeu. În lume a venit pentru lume, dar lumea nu l-a cunoscut. Și deoarece biciuia moravurile stri- cate ale lumii de atunci și propovăduia o nouă religie, El a fost prigonic, batjocorit, torturat și condamnat la moarte.

Toate le-a primit însă fără cârtire pen- trucă știa bine că, a treia zi după moarte va învia, pentru ca să sigileze Dumnezeirea învă- țăturilor sale pentru toate veacurile. Astfel s'a îndeplinit prorociile, precum și zisa Lui: „că precum a fost Iona în pântecul Chitului 3 zile și 3 nopți, așa va fi și fiul omului în inima pământului 3 zile și 3 nopți”. Matei cap. 12. v. 40. — A fost ristignit și a înviat, iată marea minune.

Învierea lui Hristos nu e numai un fapt metafizic, un fapt supranatural învălit de mister, ci e și un fapt istoric. El a ținut să se arate sfințelor femei și discipolilor săi în trup, după înviere. Dar să vedem mai de aproape cum s'a petrecut aceasta.

Sf. evanghelist Mateiu în cap. XXVIII ne spune că Sâmbătă târziu, Maria Magdalena și cealaltă Marie (mama lui Iacov) au venit să vadă mormântul Domnului. Și iată cutremur mare s'a făcut, că îngerul Domnului pogorându-se din cer și venind a prăvălit piatra de pre ușă și ședea deasupra ei. Și era vederea lui ca fulgerul și îmbrăcăminte de albă ca zăpada. Și de frica lui s'au cutremurat cei ce păziau și s'au făcut ca niște morți. Iar îngerul a zis femeilor: Nu vă temeți voi, căci știu că pre Iisus Cel răstignit căutați. Nu este aici, că s'a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a zăcat Domnul. Și degrab mergând spuneți ucenicilor lui că s'a sculat din morți; și iată va merge înainte de noi în Galileea; acolo veți vedea pe dânsul. Iată am spus vouă. Și au ieșit dela mormânt cu frică și cu bucurie și au alergat să vestiască ucenicilor lui. Și când mergeau pe drum Iisus le-a întâmpinat zicând: bucurați-vă! Iar ele apropiindu-se au cuprins picioarele lui și s'au închinat lui. Atunci a zis lor Iisus: „Nu vă temeți! Mergeți și vestiți fraților mei ca să meargă în Galileea și acolo mă vor vedea”... Iar cei unsprezece ucenici au mers în Galileea, în muntele unde le-a poruncit lor Iisus. Și văzându-l pre el s'au închinat lui, iar unii s'au îndoit. Și apropiindu-se Iisus le-a grăit lor zicând: „Datu-mi-s'a toată puterea în cer și pre pământ. Drept aceea mergând învățați toate neamurile, botezându-i pre ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Invățându-i pre dânsii să păziască toate câte am poruncit vouă; și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului, amin”.

Astfel ne istorisește evanghelistul Mateiu învierea Domnului nostru Iisus. Să reținem următoarele: *Trupul lui Iisus n'a fost găsit în mormânt de sfintele femei. Ingerul le-a spus, că Iisus a înviat. După ce au plecat, Iisus li s'a arătat pe drum și apoi ucenicilor săi pe munte în Galileea.*

*

Tot cam așa ni se istorisește învierea lui Iisus și de evanghelistul Marcu ¹⁾ El numește între femeile cari au mers la mormânt și pe Salomi. Și apoi că după înviere, Iisus s'a arătat mai întâiu Mariei Magdalena. Și după aceea la câțiva din ucenici, cari n'au crezut și la urmă la toți unsprezece în Galileea și le-a imputat necredința și împietrirea inimii lor, ca celor ce l-au văzut pre el, că a înviat și n'au crezut.

*

¹⁾ Marcu cap. XVI.

Evanghelistul Luca ne istorisește cele petrecute cu învierea lui Iisus în chip mai deosebit, însă faptul rămâne acelaș: *Iisus a înviat și s'a arătat sfintelor femei și ucenicilor* ²⁾ Dar să vedem ce ni se spune. Când au venit femeile la mormânt au aflat piatra răsturnată și trupul Domnului lipsă. Și mirându-se ele de aceasta, iată înaintea lor doi bărbați îmbrăcați în haine strălucitoare și ele s'au înfricoșat și plecându-se cu fețele la pământ au zis lor: Ce căutați pre cel viu cu cei morți? Și amintindu-le vorbele lui Iisus spuse în Galileea, că după moarte va învia a treia zi, ele au înțeles și s'au înapoiat spunând acestea celor unsprezece și tutulor celorlalți. Cele ce spuneau sfintele femei se părea ucenicilor ca o minciună și nu le credeau. Atunci Petru aleargă la mormânt și plecându-se a văzut giulgiurile singure zăcând și s'a dus de acolo, mirându-se întru sine de cele ce se făcuseră. Iisus s'a arătat după aceea la doi din ucenicii săi, cari mergeau spre Emaus și a rămas cu ei, fiind către seară și atunci ei l-au cunoscut. Apoi întorcându-se ei la Ierusalim au aflat adunați pe cei unsprezece și pe cei ce erau cu dânsii, cari ziceau: S'a sculat Domnul cu adevărat și s'a arătat lui Simon. Și povestiră și ei cele ce se făcuse pe cale și însuși Iisus a stat în mijlocul lor. Iar ei spăimântându-se și înfricoșându-se, se părea că văd duh. Și a zis lor Iisus: Ce sunteți turburați?... „Vedeți mâinile și picioarele mele că însumi eu sunt. Pipăiți-mă și vedeți, că duhul carne și oase n'are, precum mă vedeți pe mine având”. Și acestea zicând le-a arătat mâinile și picioarele. Ba încă a mâncat și o parte de pește fript și dintr'un fagur de miere. Și a spus Iisus, că toate acestea s'au făcut cu el spre a se plini legea lui Moisi și proorocii. Mai în urmă i-a scos pe ei Iisus afară din Ierusalim până în Vitania și binecuvântându-i s'a înălțat la Cer.

Evanghelistul Luca ne arată mai lămurit și mai amănunțit după cum ne-au arătat ceilalți doi evangheliști Mateiu și Marcu, chipul cum s'a descoperit Iisus sfintelor femei și în deosebi ucenicilor săi. S'a descoperit celor doi ucenici cari mergeau spre Emaus; a stat cu ei de vorbă și numai după ce s'au convins că el este în adevăr Iisus, numai atunci s'a îndepărtat dela ei. S'a arătat lui Petru; și în urmă tutulor celor unsprezece și celor cari erau cu ei. Și se dovedește temeinic că El a înviat și că e cu adevărat Iisus.

*

²⁾ Luca cap. XIV.

Mult mai amănunțit însă și chiar decât evanghelistul Luca ne lămurește evanghelistul Ioan. El ne spune cum a mers la mormânt Maria Magdalena și a găsit mormântul gol; cum a alergat de grabă în oraș și a spus aceasta lui Simon Petru și unui alt ucenic și cum ei s'au dus la mormânt și s'au convins de adevăr. Cum apoi Iisus s'a arătat Mariei Magdalena și ucenicilor săi. S'a mai arătat în urmă Iisus ucenicilor săi la marea Tiberiadei. Trebuie însă amintit în deosebi un fapt. După ce Iisus s'a arătat ucenicilor săi pentru prima oară lipsea dintre ei Toma. Când i s'a comunicat de ceilalți ucenici că au văzut pe Domnul, el le-a răspuns: „De nu voi vedea în mâinile lui semnele cuielor și de nu voi pune degetul meu în semnul cuielor și de nu voi pune mâna mea în coasta lui nu voi crede“. Peste câteva zile Iisus a venit iarăși în mijlocul ucenicilor săi, când se afla și Toma. Iisus îi zice atunci lui Toma: „Adu-ți degetul tău încoace și vezi mâinile mele și adă mâna ta și o pune în coasta mea și nu fii necredincios, ci credincios“. Și a răspuns atunci Toma: „Domnul meu și Dumnezeu meu“ zis'a lui Iisus: „Căci m'ai văzut pre mine, Tomo, ai crezut: fericiți cei ce n'au văzut și au crezut“³⁾.

Am arătat cuprinsul istorisirilor celor patru evangheliști cu privire la învierea lui Iisus și la arătarea lui ucenicilor până la înălțare. Istorisirile acestea se complectează și se lămuresc unele pe altele. Unii au cunoștințe mai simple despre fapte; alții din contră le cunosc cu amănunte și mai adaogă și fapte nouă. Lucrul principal stă puternic însă la lumina adevărului: Domnul nostru Iisus a înviat a treia zi. Femeile sfinte l-au văzut; ucenicii săi l-au văzut și au stat de vorbă cu el. Toți au primit prin învierea sa cel mai puternic și mântuitor sprijin pentru propoveduirea cuvântului dumnezeesc. Cu „pace vouă“ s'a adresat Mântuitorul ucenicilor, adică dragoste și armonie să fie între voi, căci numai așa veți duce mai departe cu succes opera începută.

Cunoștință au luat despre învierea lui Iisus și mai marii Sinedriului și arhieriei și în general toți acei cari aveau interes ca propaganda împărăției mesianice să nu prindă teren. Strejarii, cari au fost martorii la minunea dela mormântul lui au venit în oraș și au spus tot adevărul. Căpeteniile religioase au cumpărat cu bani pe strejari și i-au hotărât să spună, că Iisus n'a înviat și că ucenicii lui l-au furat. Măsura aceasta n'a reușit. Dacă ar fi fost

³⁾ Ioan Evanghelistul Cap. XX—XXI.

adevărat ce se susținea, cu siguranță că autoritățile în drept ar fi cercetat cum stau lucrurile și că strejarii n'ar fi rămas nepedepsiți. Evanghelistul Mateiu pune în evidență și această încercare a răutății omenești de a întuneca adevărul. Odată însă cu moartea a fost învinsă și această răutate!

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos e chestie de viață pentru Creștinism. În acest act și al nașterii sale, se arată în toată măreția puterea dumnezeiască și bunătatea pentru mântuirea Omenirii. Sunt unii cari pun aceste acte în domeniul transcendent și supranatural, unde mintea noastră nu poate pătrunde și pe care trebuie să le credem numai. Pentru ucenicii lui Iisus însă, pentru urmașii lor, pentru sfinții părinți și pentru noi toți adevărați creștini, ambele acte intră în domeniul istoric. Ele sunt realizarea profețiilor; ele s'au plinit sub ochii noștri!

Azi când prăznuim ziua Învierii lui Hristos, să ridicăm sufletele noastre spre cer, și cu lumina credinței aprinsă în inimile noastre să preamărim pe Mântuitorul, că ne-a dăruit o nouă viață și să zicem creștinescul: *Hristos a înviat!*

Un articol al Reginei.

Pagini scrise în 1914. Cu puțin înainte de a deveni regină.

Ciudat e, cum sufletul îndură schimbările ce-i impune viața.

Cei tari merg înainte, neîngăduind tânguiri și imputărilor să pue piedică menirii lor.

Eu simțiam cum fiecare an, ce trecea rupea câte ceva din mine: o dorință, o credință, o amăgire plină de nădejde; dar, odată cu pierderea atâtor lucruri scumpe creștea în mine o putere nouă, ce mă apăra ca un scut în contra neprevăzutului.

Eram singuratecă; totdeauna am fost singuratecă — nu în viața mea de toate zilele, dar în sufletul meu. Cred că toți oamenii sunt singuri în sufletul lor; iar aceia a căror voință nu se poate pleca după poruncile altora, sunt încă și și mai singuri.

Dealtfel, nu mă pot împiedeca a crede că fac parte dintre cei tari din această lume, gata să mă înfrunt pe mine și Soarta.

Am venit în țara aceasta ca fetiță blândă și nevinovată, supusă, sfioasă, iubitoare încrezătoare în dreptul meu la fericire. Dar viața m'a prins, m'a lovit și m'a batjocurit; mi-a poruncit să duc luptele mele, să stau dreaptă și singură și să-mi croiesc legile după cugetul meu.

De ochii mulțimei eram silită, ca toți călătorii

acestei lumi să mă supun jugului zilnic; dar în mine însămi știam ce eram și ce doream să fiu.

Nimeni și nimica nu mă putea îndepărta de visul pentru care trăiam, nici scoate din credința care mă făcea să iert Viața și Omenirea.

Deasupra tuturor, iubirea trăia în inima mea, o lumină mare care de nimic nu putea fi întunecată; nici de înșelăciuni și amăgiri, nici de ură sau de neîncredere, și încă mai puțin, de neînțelegerea oamenilor. Lumina lăuntrică ce mă ținea, credința a sufletului meu, era mai puternică de cât toate: neînvinsă, nevătămată; o pavază care mă apăra împotriva porrilor de nimicire.

Și din cauza celor ce simțiam în mine ca o flacăra, pe care nici o retriste nu o putea stinge, toți aceia, cari au însemnat ceva în viața mea, ci au dat veșnic tot ce aveau mai bun.

Nici o încercare din câte făcusem, nici o luptă, nici o înfrângere n'au lăsat vre-o amărăciune în sufletul meu. Tot ce îndurasam, tot ce suferisem, toate lucrurile, parca ațâțau flacăra lăuntrică ce mă însuflețea. Nici un necaz nu s'a lipit de mine, n'am dorit să mă răzbun pe cei cari mă loveau; mai de grabă mă prindea dorința de a-i chema la mine, ca să-i fac să priceapă amărăciunea și zădărnicia urei.

Eu nu desprețuiam pe fetița ce fusesem, dar mă bucuram de pavăza ce crescuse peste slăbiciunea ei, fără să regret însă niciuna din desamăgirile încercate; toată amărăciunea ei, lacrimile ei, dorurile și năzuințele ei au ajutat la înfăptuirea femeii ce eram acum.

Singură, da, cu singurătatea celor tari, a acelor cari mai ales călăuzesc în loc să urmeze, dar iubitoare, cu o inimă veșnic gata să priceapă, să ierte și să ajute.

*

Dar, mai presus de toate, un lucru mi-era sfânt: iubirea pentru țara aceasta, pe care mi-o apropiasem, prin lacrimi și suspine.

Mă simțeam legată de ea cu lanțuri de fier prinsă prin inimă, creier și sânge; simțiam că fiecare din cei șase copii, pe care îi născusem pentru ea, era o verigă a acestui lanț puternic, pe care numai moartea sau un cataclism putea să-l rupă.

Mi-aduc aminte când, într'o zi, călăream cu al doilea fiu al meu, un băețandru cu părul auriu, cu ochii vioi și bucuroși, de culoarea cerului. El călărea pe un cal alb ca zăpada, o mică făptură îndărătnică, care sălta înaintea mea ca o căprioară.

Cutreeram în fuga mare niște poieni întinse, năpădite de flori. Pe alocurea fânul fusese cosit și mirosul se înălța ca tămâia în văzduhul îmbălsămat; în fund înalții munți stâncoși, impunători și tăcuți, nemuritori în a lor măreție.

Oprisem calul, casă privesc cum copilul sărea de ici până colo pe căluțul a cărui coadă albă, ca o dără de fum, mătura iarba înaltă.

Era la începutul marelui războiu european; se vorbise de abdicarea bătrânului rege, în urma unor neînțelegeri adânci între el și poporul său; se mai șoptise că noi, generația cea tânără, a căror vieți erau deschise înaintea noastră, trebuia să-l urmăm în surghiun; dacă se hotăra să plece. Toată firea mea se ridică împotriva acestor gânduri; luptătoarea ce svăcnea în mine era hotărâtă să zădărnicească o asemenea întocmire.

Cum! să fiu silită să părăsesc această țară, care în fine era a mea, în a cărei inimă mă strecurasem, încet dar sigur?

Cum! să părăsesc acest popor, care începuse să se încreadă în mine și să privească spre mine ca la nădejdea cea viitoare; să părăsesc munca mea, casa mea, viitorul meu, dreptul meu de a mă odihni pe veci în pământul românesc?... Nu, nu; așa ceva nu se putea întâmpla, niciodată!

Și privind pe micul călăreț cutezător pe căluțul lui alb ca zăpada, simțiam că-l dăruisem cu gândul să fie al țării, și că țara era a lui.

Bucuria de viață care-l însuflețea și-l făcea să lase capul pe spate, zâmbind spre cer, era în legătură strânsă cu câmpiile și cu munții, cu pădurile și cu apele acestei țări, care era a lui. Fiecare strop din sângele vinelor lui îl lega de pământul pe care călăria: niciodată el n'ar fi putut să se simtă acasă într'altă țară; aceasta era moștenirea lui, dreptul lui.

Și atunci am priceput că chiar dacă alții s'ar fi hotărât să plece, eu m'ași fi înfipt cu copiii mei în pământul acesta, și, ca să ne desprindă de el, ar fi trebuit să smulgă și inimile din noi.

MARIA.

Paștile Domnului.

În decursul atâtor veacuri omul a luptat cu natura căutând s'o stăpânească și frământându-și mintea ca să inventeze fel de fel de mijloace prin care să-și asigure existența. Cum la fiecare pas natura îi pune în față noi obstacole, el a trebuit și trebuie să steie de pază și în activitate. Astfel că mintea lui a evoluat pe nesimțite și știința încet, încet a ajuns la uimitoarele rezultate de azi. Dar, cu toate aceste rezultate el a văzut că totul nu este decât un chin, că el este cu totul neputincios față de enorma forță ce i-se opune și atunci a căutat să găsească pe adevăratul atotputernic sub oblăduirea căruia să poată petrece și zile de liniște și fericire.

Acest stăpânitor a fost găsit repede întrucât el se afla în interiorul omului chiar de la creare. El este Dumnezeu. Când trimeșii lui au arătat vădit cari sunt actele cari sunt posibile și cari nu sunt posibile să fie săvârșite de om, acesta a putut recăpăta și unele mo-

mente de fericire în credința că de cele ce nu se va putea apăra el, îl va apăra Dumnezeu. În modul acesta, în zilele noastre pe lângă cărțile științifice, pe cari trebuie să le citești există și numeroase cărți ce tratează despre providența divină. Între acestea cea mai însemnată este sfânta Scriptură. Cartea în care nimic nu este scris fără inspirație dumnezeiască.

În ceea ce privește pe oamenii mari și geniile cari au condus știința spre progres, nu este mai puțin adevărat că ei au fost aprigi susținători ai lui Dumnezeu și religii lui Cristos.

Bacon, marele filosof englez zice: „Puțina știință depărtează pe om de Dumnezeu, iar multa știință-l apropie.”

Și tot la fel s'au exprimat și Copernic, Newton și Renan iar Max Müller a declarat: „Religiunea este o aspirațiune către Dumnezeu și cel ce îngroapă această aspirațiune săvârșește o crimă.”

Văzând că atâția oameni mari au crezut în religia lui Cristos, ne întrebăm: Ce i-a făcut să creadă în învățătura lui Crist fiindcă între știință și religie este contradicție? Nu! Ei au crezut deoarece i-au cunoscut bine învățăturile ce constau în arătarea adevărului, iubirii și carității. Apoi în ce privește minunile au fost convinși că n'au fost făcute prin magie sau sugestie. Căci cum ar fi putut sugestia marea și vânturile să se liniștească și pe oamenii morți de mai multe zile să-i învieze.

Dacă totuși sunt unii astăzi cari se socotesc mai presus decât cei citați și nu cred că Mântuitorul a dat învățăturile și a făcut minunile de cari vorbesc sf. cărți, iată și o scrisoare adresată lui Tiberiu, imperatorul Romanilor de către păgânul Publius Lentulus, guvernatorul Iudeeii. Înaintea lui Pilat ce s'a găsit la Roma:

SIRE.

„Am aflat că dorești să știi, cele ce acuma îți comunic printr'această scrisoare: Trăiește aci un om, care se bucură de o mare reputațiune de om virtuos, anume Isus Cristos. Poporul îl numește profet al adevărului, iar discipolii săi susțin, că e fiul lui Dumnezeu, adică al aceluia care a creiat cerul și pământul și toate cele ce au existat și vor exista în univers. Și în adevăr, o împărate în fiecare zi se aude despre minunile săvârșite de acest Isus Cristos. Prin unul și singurul său cuvânt, dă sănătate bolnavilor și viață morților.

Este de o statură mijlocie și de o frumsețe uimitoare.

Privirea lui e așa de măreață, încât inspiră respect în toți cei cari-l privesc; și cari se văd siliți, să-l iubească și să teamă de el. Părul lui are culoare de alună coaptă, adică roșiatic, și îi cade până la umeri; se împarte în două prin mijlocul capului, după obicelul Nazaritenilor. Fruntea lui e lată, exprimând inocență și liniște. Nici o pată sau sbârcitură nu se vede pe fața lui rumenă. Nasul și gura lui nu arată nici un argument, pentru vre-o critică logică; iar barba lui cea deasă, e asemenea părului capului său, ea este lungă și se desparte în două prin mijloc.

„Privirea lui e măreață și severă. Are ochi strălucitori.

Lumina ce varsă fața lui, este ca lumina soarelui; așa încât este imposibil a o privi cineva prelung. Inspiră spaimă această strălucire. Când însă povățuiește și sfătuește plângând, atrage iubirea și respectul

ascultătorilor. Se asigură că nici odată n'a răs; dar ochii lui vecinic lăcrimează. Brațele și mâinile lui sunt foarte frumoase. E foarte plăcut când vorbește; dar foarte rar iese în lume. Cât despre învățatură, atrage admirația întregului Ierusalim. Cunoaște perfect toate științele, fără să fi studiat vreuna. Călătorește desculț și cu capul descoperit. Se vorbește pe aici că asemenea om nu s'a mai văzut până acum, prin locurile acestea. Mulți iudei îl consideră chiar ca Dumnezeu, alții însă îl denunță că lucrează contra legilor Maiestății Voastre. Mă revolt foarte mult contra acestor iudei pismoși. Omul acesta n'a cauzat nici o nemulțumire, la nici un om vre-odată. Dacă Maiestatea Voastră dorește să-l vadă, precum mi-ați scris mai deunăzi, faceți-mi cunoscut aceasta și îndată îl voi trimite: căci sunt gata să îndeplinesc cu smerenie și supunere, tot ce Maiestatea Sa-mi va ordona.

Făcută în Ierusalim. Crugul al X-lea, lumină nouă.

Al Maiestății Voastre, prea smerit și supus servitor Guvernatorul Judeei:

Iată cum ni-l înfățișează un păgân pe acela ce alaltăeri a fost sărutat tâlhărește de Juda dus la judecată și crucificat iar astăzi învie spre a da lumii viața veșnică.

Astăzi mare bucurie intră în casa tuturor unde cu sfințenie se aud cuvintele „Cristos a înviat.” Astăzi străjerii cad cu fețele la pământ: iar nouă ne este distrusă legătura păcatului și cerurile ni-s'au deschis. Deci neprețuite sunt darurile ce le primim dela Fiul lui Dumnezeu. Cu drept cuvânt se cade să lăsăm o clipă grijile și plăcerile pământești și să ne îndreptăm către templul Domnului spre a-l mulțumi atât cât puterile noastre ne ajută.

INVIEREA

Odată cu mugurii primăverii, de aproape două milenii sărbătorim Invierea lui Crist. Nedespărțit să leagă de fiorii primăverii acest simbol ce ni-l aducem aminte an cu an pentru că iubirea — în sanctuarul căreia s'a înălțat o credință — este ea însăși universală simpatie care sporește mugurii pe ramuri și florile din muguri, cari împrăștie tinerețe și înviorare în suflete, care împletește pe pământ firele nevăzute ale cerului.

Cristos a înviat! Românismul a înviat, unul și nedespărțit! Straturile sociale par însă neliniștite. Manifestațiile se înlănțuiesc zi de zi sunt caracteristice. Apele turburi stârnesc valuri cari pot sparge stâncile cele mai vinovate nepăsări.. Turburătorii de ape, în mijlocul nostru sau departe de noi, se bucură că stăm necăjiți și alta n'asteaptă decât să ne sporiască amărăciunile. În vremea aceasta, se găsesc cetățeni, neo-cetățeni și necetățeni cari nepricepători sau nepăsători de împrejurări, își căptușesc cu aur lădițele de fier, speculând nevoile săracimei și amărându-ne viața din ce în ce mai mult. Din pricină că au pus stăpânire și pe demnitățile publice, aproape că n'ai cui să te plângi și să-i ceri dreptate.

E Babel, un Babel de spaimă și tare ni-e teamă să nu fim martori la întâmplări cari să ne aducă aminte de biblica metropolă.

Să nu dorim acest lucru, ci să ne îndreptăm pe calea bună. Nici nu trebuie să desnădăjduim. Răbdăm cu tărie tot felul de nevoi. Cartea neamului ni-e plină de suferinți care de năvălirea barbară, sub o formă sau alta, nu ne-au dat pace nici până azi. Vom răbda și uraganul care ne bântue astăzi, cu speranța și cu credința că, în cele din urmă, iubirea lui Crist va învinge și că libertatea, egalitatea, frăția vor fi aievea realități definitive. Să nu ne plângem ca străvechile bocitoare! Priceperea românului va răzbi cu mintea lui cea de pe urmă și pacea roditoare va sălășlui iarăși pe meleagurile binecuvântatei noastre țări.

Apele turburi se vor face atunci ape liniștite și adânci.

Aceste spovedanii sunt binevenite în zilele de sărbători. Creștinii fii ai aceluiași amestec de pământ și cari pot să cugete cu sufletul mai liniștit, la cele ce se întâmplă, la zarafii negoniți din temple.

Când sufletele noastre se vor face cupe, în care s'ar putea strânge sângele lui Crist, atunci soarele dreptății se va împrăștia darnic pe pământ iar ceasul supremei Invieri va fi aproape. Crist se va identifica în întregime cu cerul și pământul. „Crucea neagră,” semnul păcatului, al ispășirii și al morții, se va face atunci crucea albă, crucea de lumină, semnul strălucitor al Invierii, de unde va ploua trandafiri de iubire eternă, trandafirii viețuitori și parfumați ca și sărutările de ingeri.

Și atunci grăi-va: „Prin cer la pământ,” crucea lui Crist „Prin pământ la cer.”

În fața valurilor nepotolite ale societății și zilelor noastre, e bine ca atunci, când, în vraja mugurilor de primăvară, sărbătorim iarăși învierea lui Crist, să cugetăm, mai într'aripați în gânduri, că nevroza în care ne sbuciumăm dela un timp, nu mai poate dăinui fără mari primejdii pentru civilizația lumii.

Să ne legăm de aci, ca frații de ideal cu drag de țară și dor de mai bine, că nu vom osteni din luptă până când zarafii nu vor fi isgoniți din temple și până când falșilor profeți nu li-se va smulge masca minciunei.

Lupta împotriva fariseilor de ori ce neam și de orice rang să ne înfrățescă de astăzi înainte sub egida iubirei propovăduite de Crist.

„Cristos a înviat!” pentru iertarea păcătoșilor și bucuria celor drepti.

Prin foc se primeneste natura în întregime iar sufletele nevrednicilor prin focul credinței în iubire.

„Cristos a înviat!”

Urgia unionistă din județul Aradului și

Reacțiunea ortodoxă

(1834—35.)

de Dr. GHEORGHE CIUHANU.

(Urmare.)

3. Ținutul Șebișului și Deznei.

Acest ținut a fost certat de Dzeu cu stăpânia feudală a familiei Török dela Dezna și a contelui Königsegg dela Șebiș.

Iosif Königsegg de Rothenfels și Aulendorf a primit dela erariu următoarele comune: Borosseblș, Chertiș, Prăjești, Ignești, Donceni, Minead, Govoșdia, Berindia, Roșia, Revetiș, Ciorești, Zemerzel, Craicova, Nădălbești, Slatina, Susani, Dieci, Dumbrăvița, Crocna de sus, Crocna de jos, Șara și Laz; iar la 1808 mai primi și satul Neagra, deci 23 sate românești, în schimb pentru moșiile Rothenfels, Stauffen și Verdenstein din Germania. La 1810, iulie 16—18 fu introdus în moșie, cu mare ceremonial și ospăț, Ioan Gebhard Königsegg,¹⁾ care stăpâniă la 1834 în partea locului.

Contele Königsegg, între altele, făcuse mare nedreptate preoților nostri din 9 sate²⁾, că le luase sesiile parohiale, cerând dări neavenite dela dăușii. Aceasta se întâmplase la 1829, pentruca la 1834 să-și pună în acțiune toată furia sa în serviciul propagandei unioniste.

Celalalt nemeș unguresc eră Török István de Várad dela Dezna. El ținea în stăpânirea sa orașul Dezna și Dezna-veche, dimpreună cu Buhanii. Familia Török primise aceste sate dela stat, iar la 1801 a cumpărat și satul Selăgeni.³⁾

Bieții nostri credincioși din partea locului fură luați la 1834 în biciul de foc al acestor doi potentăți feudali. Și-acum să vedem: ce ne spun mai deaproape hârțile contimporane, oficioase, ale episcopiei Aradului.

Un anumit Rady, șpan la Susani al contelui Königsegg scriă la 17 mai șpanului aceluiași domeniu, Keresztes Antal din Nădălbești, dintr'o altă posesiune a aceluiași conte, o scrisoare extrem de caracteristică. Dânsul împărtășiă confident colegului și prietenului său, cum contele din specială considerație față de preotul Ghergar Moise dela Nădălbești, fiindcă îi aflase a fi deștept și de toată încrederea, l-a împărtășit și de anumite imunități personale. Iar ingraturul de popă valah, acum se împotrivesc intențiilor contelui de a propaga unația pe moșiile sale. Și, ce e mai mult: contele nu numai că e gata să-i revoce imunitățile

¹⁾ Márki S.: O. c. II. 690.

²⁾ Roșia, Neagra, Nădălbești, Susani, Minead, Laz, Crocnele și Prăjești. — Arhiv. Eppei Arad, din 1829.

³⁾ Márki S.: O. c. II. 713.

acordate, dar vrea să-i facă și alte mizerii, deoarece atât contele, cât și alte multe personaje înalte, cari se abat pela contele, sunt indignate împotriva preotului, și chiar împotriva dânsului — a șpanului dela Nădălbești, pe care îl bănuiește a fi de aceeași înțelegere cu preotul. Șpanul dela Nădălbești este deci sfătuit de colegul său dela Susani: să-l iee înainte pe preotul (egy kevéssé exercitálni, hogy ne okoskodjon), și să dovedească Excelenței Sale, că nu înzădar s'a încrezut în dânsul mult mai mult de cât în ceilalți (preoți) și să nu se deie înapoi de lume (a bölcs világ jóváhagyásától), ci după cum au primit și ceilalți mai slabi de judecată (csekélyebb eszű) colegii ai lui, și el să întoarcă la unire cu toate oile și caprele sale (Ce satiră!). Căci ce mai cinste e să fie iac'—așa un fel de popă sârbesc-grecesc (Rácz Görög Pap), în vreme ce poate să fie paroh unit, și atunci, abstrăgând dela alte direcții, va putea avea vot și în congregația generală (a comitatului), la ceea ce sârmanul popă Moise nu va ajunge nici dacă va trăi o mie de ani ca popă sârbo-grecesc în Nădălbești. Eu am aflat, spune șpanul mai departe, dela Excelența Sa, ca toți cei de pe domeniul său au să fie convertiți, dar mai ales vrea să-l frângă pe preotul Moise. Vei face deci mult mai bine dacă-l câștigi, căci ceilalți șpani i-au câștigat, pe preoții de sub mâna lor. — Așa scria la 5/17 mai șpanul dela Susani către cel din Nădălbești, dându-ne prilejul să cunoaștem felul de siluirea bieților nostri preoți și un caracter preoțesc de aur, a căruia atitudine s'a resimțit și în afară de sătuțul lui din Valea Deznei.

Iar acum să vedem scrisoarea, de asemenea confidentă, a aceluiaș preot către protopopul său Grig. Lucacic din Boroșineu, scrisă cu o zi mai târziu (la 1/19 mai).

„Trist sânt și năcăjit pentru așa mari întâmplări cu unația, că trimis fiind Notarășu din Susani la mine dela toți domni din Șebiş, dela grofu și dela... directoru grofului, dela domnul solgăbirău. cumcă *de voiu mal umblă pe în sate și oi mai trage oamenii dela unație și n'oi sta căt(r)ă ei, din sat afară mă vor țipa (izgoni); și grofu, pământul celce au fost la mine urbarialnic și mi-l-or fost iertat de urbariu și de dijme, iară îl vor lua supt toate dările, să fac și să dau pentru el, și voiu fi fără de toată omenia înaintea lor și fără cinstire. Și aceste ce mie să întâmplară încă de după Popa Ioan din Niagra, și încă de după Dronca Crăciun și de după Popa Sava tot din Niagra. că Popa Ioan au fost cu ei la domnul solgăbirău și m'or ponosluit la Domnu fiscalăș, la grofu, cumcă să trag din oameni înapoi din sate, din cei dați și scriși uniți, pentru mine și pentru sfătuirile mele, și pentru nedatul sat Nădălbești supt uniți. Și câte rabd numai Hs. mă știe, atâtea dojaniri tot dela Șebiş mi-să trimit, cumcă să întorc și celelalte sate pentru Nădălbești și pentru Susani. Și asta nu*

pot felelui (= de aceasta nu pot fi răspunzător) că nu vor încelui (amăgi) și din satul meu (pe) cei mai slabi oameni și ușori cu mîntea. Din 126 oameni până acuma încă nici nu s'au scris, nici unu nu știu; și oamenii cei de cinste toți mi-s'au făgăduit, că să vor ține de sfântă legea lor și a noastră, în care s'or născut și s'or botezat, credința încă către Dumnezeu și către mine, nu mă vor lăsa în rușine. Acuma eu de domni ceia dela Dezna nu pot slugături cum îi chiamă numele și proleca. *Nu cutezi să ieși din sat afară, că notarășu m'au oprit, în loc să stau, că mare... am eu a pățiși până acuma pentru oile câte am povățuit. Ce să fac? că mie încă mi-se cade să rabd, că sfinții mucenici au răbdat pentru Hs. și credința nu o au lăsat. Și eu în nimica socotesc făgăduelile lor și binele ce îmi vor face ei, care încă și scrisoare am a-ți arăta, și dojanile mele care ei pe mine le pun, și făgăduințele, care mie îmi vor face Domni și popii aceia uniți, cari domnu Măria sa Directoru Ioan Pișpeki în original au luat scrisoarea aceea, de minune ce fac ei cu mine.*

Acuma vezi-mi baiu (necazul), cinstite Domnule, și prea bine știi, că 6 prunci am și pă urmă mă va lăsa Conzistoramu meu de voi peri și eu și pruncii mei, de (dacă) voi perde poporeni. Ce-mi răspunzi Cinstiia Ta, că eu sânt înfricoșat de toate părțile; da pentrucă eu m'oi da subț uniți, să nu nici gândești; că credința cea către Marele Dumnezeu de sus al meu, ce m'am jurat înaintea scaunului împăratului ceresc, nu voi lăsa, și către împăratul meu și către preacinstit Conzistorumul meu cel de legea grecească n(eunită).

„După cum am fost sfătuit eu cu Cinstiia Ta de pe Niagra și de pe Minead, *dtu Niagra am nădejde* că doară ne va rămâneă Biserica, că am nădejde în kitoru de acolo, foarte bună (nădejde). Al Prea Cinstitei Domniei Tale trist și năcăjit, rămânând în Nădălbești, în 7-lea maiu 1834 prea plecat slugitor Moisie Ghergariu, paroh Nădălbești“.

Iată o scrisoare, care ca suflet și ca informație istorică cu privire la multele ispite, ce planau d'asupra capetelor preoților și credincioșilor nostri de atunci, face mai mult decât un capitol de istorie! Scrisoarea aceasta, pusă în alăturare cu ceea a șpanului din acelaș sat, ni dă sinteza tuturor acțiunilor subverzive, desfășurate pe domeniul lui Königsegg în favorul unației.

Sufletul mare al parohului Moise Ghergariu se evidențiază și mai bine, dacă ținem seama de faptul, că dânsul, cum ni-o spune, umblă din sat în sat, să-i convertească pe ceice se dăduseră uniți. În partea locului se menține și informația, că cutrieră satele din împrejurime, având atârnată de gât Icoana Prea Sfintei Fecioare, și pe aceasta îi conjură să revină. Și ciue sâruta icoana popii Moise, nu eră putere să-l mai întoarcă cineva la unație!

Și-acum un alt document al vremii, dela 6/18

mai acelaș an, dat în Donceni dela mâna parohului din Prăjești, Ioan Beșan, și dela alui Moise Ghergariu de mai sus. Din acel document, dat de preoți sub sigilele lor oficioase, se vede că, cevași mai înainte, se dusese protopopul Gr. Lucacic la Dezna, unde nemeșul Török siluia oamenii să treacă la unire. Și-atunci oderbirăul cu domnul ișpan au venit la protopopul, fiind el în Dezna și cu ton mare au început a grăi:

— Domnule Proto, aveți poruncă dela Domnul de pământ, ca minton (numai decât) să Vă ducați — adecă protopopul cu cei doi preoți numiți mai sus — de aici, căci de nu vă veți duce, noi om întrebuița puterea noastră și va fi mai rău. — La aceste cuvinte au zis domnul protopresviter:

— Dar ce fac eu aici rău, să mă scoateți ca pe o c...ă? eu datoriu sânt a rămâne aicea, despre una parte să văd sfârșitul, ca să pot da relația mea domnului episcop; iar despre alta parte, de va rămâne cineva neuniți, să pot face orândă (dispozițiune) despre dânșii. — Domnul oderbirău au început iar a grăi:

— Să te duci de aici, ca să nu înveți pe oameni. — Domnul protopop a zis:

— Nu te sfădi cu mine, Domnule, căci eu n'am venit aicea să mă sfădeșc, ci voiu merge când voiu putea; și spuneți sănătate la Domnul de pământ, că eu aceasta nu am slugătorit.

Și-așa protopopul, după scurtă vreme, ca să nu-l ajungă vr'o mai mare rușine, au plecat d'acolo — spun ai doi preoți, la 6/18 mai. În acest fel nedemn fu tratat protopopul, care peste doi ani aveă să primească, după cum ni-se spune,⁴⁾ crucea de aur dela împăratul pentru serviciile sale îndelungate de 50 ani, slugind altmintea și ca profesor de religie la vechia școală normală (preparandie) dela Arad.

Cum se vede, se făceau și în sus, pe Valea Deznei, obișnuitele pregătiri ale conștiințelor (?) în vederea primirii de bună voie a unirii. De aceea, din ziua următoare aviză viceșpanul județului Arad episcopia ortodoxă, după șablonul cunoscut și obișnuit deja, că după avizul episcopului Vulcan dela Oradea, trebuie să se satisfacă legilor țării, de a se trimite „deputație“, la Minead, Neagra și Ignești, pentru ziua de (7) 19 mai.

Protopopul Grigorie Lucacic făcea la 11/23 mai un raport cătră episcopie despre persecuția unionistă. Pe șapte pagini mari și scrise mărunț, în limba sârbească înaccessibilă mie, dă multe amănunte, reproduce pe scurt în Procesele verbale, latinești, ale Episcopiei,⁵⁾ după cari se resumă aci acțiunea celor doi satrapii: Königsegg și Török. Iată, cum decurgea „capacitatea“ religioasă din partea preoților uniți și a domnilor de pământ (per unitorum ecclesiasticos

⁴⁾ Dr. T. Botiș: Ist. Școlaei norm. și a Inst. teol., Arad 1922, pag. 397.

⁵⁾ Prot. sess. consist. 1834. concl. nr. 119. — A se vedea și concl. nr. 146.

ac Dominos) în patru sate de ale lui Königsegg (Chertiș, Roșia, Revetiș și Laz) și în alte trei sate ale lui Török Pișta (Selăgeni, Buhani și Dezna).

În Chertiș se unise satul, cu preot cu tot; apoi Roșia cu trei preoți, Revetișul cu filia Berinderi și cu preot cu tot. În Revetiș primarul fiindcă n'a vrut să îndemne poporul la unire, a fost alungat din băț din sat și a fost pus altul în loc. La Selegeni, unde se unise și preotul, solgăbirăul Kornya, care era și membru în „deputația“ județească pentru treceri, a poruncit primarului, care se învoise cu unația, să-i gonească pe oameni din băț spre a se înfățișa înaintea deputăției, și spre a se declara că trec la unire. La Bohani, preotul Teodor Crișan își dădea cea mai mare străduintă să îndemne oameni la trecere, după ce a avut contact cu preoții uniți. După ce însă a văzut că poporul nu-l ascultă, nici el nu și-a părăsit religia. Pe acest preot, înclinat spre unire, l-a numit Török de administrator al parohiei neunite din Dezna, în locul lui Moise Ghergar dela Nădălbești, pe care îl trimisese episcopia ca administrator parohial al Deznei, dar Török îl alungase ca pe un fâlhar. Török, în pornirea sa rea, chiar anticipase juratului Vasiliu Coșu, că Deznei nici în 20 de ani nu-i va îngădui să aibă paroh, dacă nu va primi unirea, iar pe oameni îi va trata și mai rău (durius) ca până aci. Se întâmplase, că în Dezna murise un om⁶⁾ iar preotului Teodor Copian din Laz, chemat să îngroape acolo, nemeșul i-a poruncit să plece momentan, căci la dincontră îl va pune în fere și astfel oamenii au trebuit să-și îngroape mortul fără preot⁷⁾.

(Va urmă.)

⁶⁾ Într'un protest dela 1 iulie 1834 al episcopului administrator omul se spune pe nume: Dánján Dumitru.

⁷⁾ Prot. Ses. Consist. 1834 nr. 119 din 7 iunie.

Origina Sărbătoarei Paștilor.

— Obiceiuri și tradiții. —

Sărbătoarea Paștilor este și sărbătoarea solemnă a primăverii. Ca în toate celelalte sărbători, găsim în ea, atât obiceiuri împrumutate din tradițiile popoarelor europene, cât și unele de origină creștină și evree.

Această sărbătoare așezată aproape de echinox, arată începutul astronomic al primăverii, după cum Crăciunul, așezat aproape de solstițiul de iarnă, arată renașterea soarelui.

Se fixează această sărbătoare în prima lună după echinox, o apropie în felul acesta de reînceperea timpului frumos, când a treia zi de sărbătoare, evreii în procesiuni, se duceau să taie primele mănunchiuri de ramuri ca să le depună în biserică. Totuși acest caracter de sărbătoare agricolă, n'a fost păstrat în Paștile evreesti, care a rămas sărbătoarea pâinii, fără drojdie, a azimii, pusă de biblie în legătură cu fuga din Egipt. Se știe că Faraon, n'a dat voie evreilor să plece decât după ce Dumnezeu, ca să-l silească, a lovit cu moartea în fiecare casă, pe toți noi născuți de sex masculin, începând cu copilul Faraonului până la cel din urmă

slav. Iar copii lui Israil au scăpat, fiindcă au jertfit un miel, cu sângele căruia au stropit stâlpii porților. Atunci Faraon chemând pe Moise și Aron le spuse: „Plecați din mijlocul poporului meu și serviți pe a tot puternicul“.

Mielul pascal a continuat să rămână un animal de sacrificiu, ce trebuia mâncat la masa din prima noapte a Paștilor. — Această sărbătoare a fost păstrată și de creștini, dar la ea s'a mai adăugat un element esențial, împrumutat din evanghelia Sf.-tului Ion, după care Isus a murit în ziua de Paști, a 14-a zi ale lui Nissam, la ora când era sacrificat mielul pascal. Se știe ce apropiere simbolică a făcut biserica din aceste împrejurări.

Când creștinismul fu propogată în Europa, sărbătoarea Paștilor sfârși prin a absorbi și sărbătoarea primăverii.

Totuși, în țările friguroase din nord, populațiunile sărbătorind reapariția mugurilor și a florilor. Paștele a fost așezat mai târziu spre 1 Maiu așa că sărbătorirea de 1 Mai s'a menținut alături de cea de Paști.

Sărbătoarea Paștilor, în forma sa actuală, prezintă un curios amestec de ceremonii și de simboluri, proprii religiei creștine, cu obiceiuri împrumutate dela evrei și cu altele rămase moștenire din epoca păgână.

Creștinii sărbătoresc învierea lui Christ: evreii aniversarea lor din captivitatea din Egipt; și cu toții, începutul unei vieți noi.

Este dar în cece se petrece o comunitate de idei, care se întâlnesc și se înțeleg între ele, spre a da sărbătoarei un caracter de bucurie, ce urmează unei perioade de tristețe, de post, de privațiuni, de doliu: asprimele ernei, suferința opresiunii streine, sau încercările patimilor.

Dela evrei ne-a rămas și data și numele sărbătoarei, dar multe din obiceiurile ce se celebrează la Paște, sunt rămășițele din vechiul cult păgân al forțelor naturei. Toleranța bisericii le-a lăsat însă să trăiască.

Totuși, multe din aceste obiceiuri au dispărut fără să fie înlocuite cu altele.

Ramurile de salcie sfințite, care în credința poporului apără casa de fulger și foc, reprezintă ceva din simbolismul păgân și din cel creștin, intrarea triumfală a lui Isus în Ierusalim și sărbătorirea tinereții eterne a vieții vegetale.

În multe țări și astăzi continuă credința, că aceste ramuri îngropate asigură fecunditatea pământului. Odată cu ele se îngroapă și cărbunii focului pascal, precum și cojile dela oule de paști.

Biserica creștină a păstrat această credință, așa că în Sâmbăta mare, se dă binecuvântare ouălor vopsite, sau încondeiate ce se aduc la biserică, pentru ca a doua zi, să fie împărțite copiilor și tuturilor celor ce li se urează un viitor plin de belșug și fericit.

Și acum, fiindcă aceste obiceiuri trăesc dincolo de ideile care le-au inspirat, ne întrebăm: câți din cei ce continuă să atârne și azi la icoane salcia înflorită, sau să mănânce în familie ouăle de paști, fac acea sfortare de reculegere, încercând să înalțe până la starea sufletească a străbunilor noștri, cari credeau că, în aceste zile sfinte intrau în contact cu forțele misterioase ale naturei?

Te celebrăm.

*Te-am salutat, în iesle unii când te-ai născut;
Ți-am admirat viața trăită pentru bine;
Am plâns la a ta moarte; prin suflet ne-a trecut
Cușitele durerii, furtuna de suspine.
Dar, când iar în viață veniși să nu mai mori,
Te celebrăm cu pompă, în veșnici sărbători.*

*Te celebrăm, noi, Doamne, căci Omul ales ești
Ce'n lume propagat-i iubirea și'nfrățirea,
Ce'n sufletu-ți purtat-ai comorile cerești
Ce ți-au adus viața eternă, nemurirea.
Te celebrăm! Cu iaul, luptând să'ntemeezi
Iubirea ș'adevărul. muriși ca să'nviezi!*

Nic. Ținca.

Concertul Soc. cor. „Carmen“ din București

Pentru *Duminea Tomii* ni se anunță un mare eveniment artistic, la care se cuvine să participe fiecare român cu tragere de inimă pentru arta muzicală românească. Celebrul măestru dirigent și compozitor, prof. *D. G. Kiriac* va veni în orașul nostru cu peste 150 persoane, membrii Societății Corale „Carmen“ din București, pentru a da un concert de muzică religioasă, clasică și populară cu următorul

PROGRAM:

- I. *Cântări religioase pentru cor mixt:*
  1. Alleluia din oratoriul „Messia“, *Handel*.
  2. Răspunsuri liturgice, *G. Cucu*.
  3. Tatăl nostru, solo *dl G. Folescu L. Niedermayer*
  4. Hristos a înviat *D. G. Kiriac*.
- II. *Melodii și coruri din repertoriul măestrilor iluștri:*
  1. Imnul primăverii (cor mixt) *C. Löve*
  2. Două melodii, *J. Haydn; Dna Elisa Băicoianu*.
  3. Priveghitoarea, *Albiev Dna Elisa Băicoianu*.
  4. Fecioarele din Roșele (cor de femei), *J. Massenet; Dna Elena Locusteanu*.
  5. Habanera din opera „Carmen“, *G. Bizet; Dna Elena Locusteanu*
  6. Popasul Țiganilor, *R. Schumann; Dl: G. Folescu*.
  7. Cei doi grenadieri, *R. Schumann, Dl. G. Folescu*.
  8. Ecoul (2 cururi mixte), *Orl. Lassus*.
- III. *Melodii și coruri populare.*
  1. La Stăncuța sprâncenată (din Muntenia) *D. G. Kiriac; Dna Elisa Băicoianu*.
  2. Opincuța mea (cor mixt), *Dr: I. Borgovan; Dna Elena Locusteanu*.
  3. a) Cine m'aude cântând (doină din Bănat): *Tib. Brediceanu*; b) Hop, țurcă, furcă (cântec vechiu): *G. Dima*; c) Peste deal (cor mixt și solo), *I. Vidu; Dna Elena Locusteanu*.
  4. a) Inghetată-i Dunărea? b) Foaie verde lămăită; c) Zău, zău *D. G. Kiriac; dl G. Folescu*.
  - 5) *Coruri mixte:* a) Of și iar of! b) Pe dealu cu florile (din Bucovina) *Eus Mandicevschi*; c) Am umblat pădurile: *D. G. Kiriac*.
- IV. *Imnul încoronării* (cor mixt) *D. G. Kiriac*.
La pian: *dl Otto Hart*.
Bilete se găsesc la Librăria Diecesană. Prețul locurilor: 40, 30, 20 și 10 Lei.

INFORMAȚIUNI.

O minune. Dumnezeu cu înțelepciunea sa nepătrunsă de crerul omenesc, ne arată semne vădite despre puterea Sa infinită. Așa aflăm din diferitele rapoarte trimise Metropoliei din București, că în cursul desgropării osemintelor eroilor din comuna Pufești, (județul Putna), oficerul Vasilie Chelar, delegatul societății „*Mormintele Eroilor*” întremulatele oseminte desgropate, pentru a fi puse în criptele de de sub „Biserica Neamului” dela Mărășești, a găsit și și corpul preotului militar Stefan Căzan dela reg. 3. Olt, care a căzut în mod eroic în crâncenele lupte avute la baionetă cu Bavarezii.

Echipa care a făcut exhumarea, a rămas foarte surprinsă la constatarea că în vreme ce corpul preotului-erou, a putrezit, mâinile sale au carnea și pielea nevătămate păstrându-se neatinsă de vre-o urmă de descompunere. Ele au înfățișarea unor moaște sfinte.

Acest caz unic în felul său, față de zecile de mii de exhumări, a fost adus la cunoștința I. P. S. Sale Mitropolitului Primat Dr. Miron Cristea, care a zis că acest caz prezintă semne vrednice de atențiune și este „*un semn dela marele Dumnezeu, care n'a dat putreziciunii aceste mâni cari au binecuvântat pe apărătorii scumpei noastre patrii*”.

I. P. S. Sa a înștiințat pe P. S. Sa Episcopul Lucian Triteanu din Roman, să delege un număr mai mai mare de preoți, cari se așeze osemintele preotului-erou „împreună cu mâinile ne putrezite” într'un sicriu special, asupra căruia să se officieze slujbele cuvenite preoților.

Primăvara. Minunea veche s'a făcut iarăși nouă. În fiecare an o așteptăm să vie și totuși e totdeauna pentru noi o surpriză.

Inmuguresc codrii cenușii iar monotonia pământului dispare treptat sub vestmântul speranței.

Păsările îndrăgostite își cântă din nou iubirea și își pregătesc cuiburile pentru noi generații.

Același instinct scoate la iveală de sub vestmântul ruginii al toamnei sumedenie de insecte.

Toate par că se bucură de adierea vântului, de mirosul pământului.

Primăvara ești al inimei mai mult decât al minții.

Ea zbuciumă sufletul ca valurile uriașe marea, și îl poartă prin așteptări vagi, speranțe noi și nepricepute înfiorări.

O îndușare caldă și o mulțumire tainică cuprinde făptura omenească.

Fiecare fir de iarbă, ce a ajuns să biruiască vitregia iernei, trecând dela neființă la ființă, fiecare insectă ce-și poartă sborul din floare în floare, ajutând inconștient perpetuarea plantei, fiecare ciripit de pasăre, e un fenomen de iubire și de forță simpatcă.

Muritori, sclavi ai meschinăriei orașelor sau ai patimilor josnice și trecătoare, lăsați în pace obișnuitele trotare ș, fumal cafenelelor, desbrăcați-vă haina

vanității și a urei, și ieșiți afară la câmp, la libertate, la soare!...

Priviți în albastrul cerului cu gânduri purificale, ascultați glasul naturi reînviată și redevenind copiii ei buni, părăsiți-vă ambițiile deșarte și pe mormântul lor, înălțați-vă până la izvoarele iubiri infinite și eterne!...

Sărbători fericite, dorim tuturor cetitorilor acestei reviste.

Aviz. Cu onoare aduc la cunoștință onoratului public și autorităților bisericesti, că în Arad, str. Dorobanților Nr. 41 (școala confesională), am deschis un *birou tehnic de arhitectură*; *construiesc orice planuri de casă, școli și biserici* împreună cu devizele (preliminare) lor, mai departe execut colaçionări de totfelul de lucrări de zidiri, și întreprind totfelul de lucrări tehnice, clădiri etc.

Cu stimă:

Teodor Cioban,
arhitect.

CONCURS.

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă veteranul paroh Terentie Petrovici din Țela, protopresbiteratul Lipovei, prin acesta se publică concurs de nou, cu termen de **30 zile**, dela prima apariție în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele parohiale sunt:

1. Un intravilan parohial de 1200 st. □
2. Una sesiune parohială completă.
3. Birul preoțesc în bani din fundațiunea Toma Galetar, anual 600 adecă șase sute Lei, cu adaus de scumpete.
4. Stolele legale.

Intregirea dela stat (Cvota capelanilor). Alesul capelan este obligat a catihiza elevii ortodoxi dela școala primară din comună și va suporta dările publice în proporția venitului.

Parohia e de clasa I-a. *La concursul de față se admit și reflectanții cu cvalificațiune de clasa II-a.* Doritorii de-a reflecta la acest post sunt poștiți ca recursele adresate comitetului parohial din Țela, ajustate cu documentele recerute și cu atestat despre eventualul serviciu prestat pe teren bisericesc școlar, să le înainteze P. On. oficiu protopopesc din Lipova în termenul concursual, având sub durata acestuia, pe lângă respectarea strictă a dispozițiunilor cuprinse în §. 33. din Regulamentul pentru parohii și numai după prealabilă încunoștințarea a P. On. D. Protopop tractual, a-se prezenta în sf. biserică din loc în vr'e Duminecă ori sărbătoare, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratoriă. Cei din altă dieceză au să dovedească, că poșed binecuvântarea P. S. Sale Dluu Episcop diecezan spre a putea recurge.

Țela, din ședința Comitetului parohial ort. rom., ținută la 14/27 Martie 1924. *Comitetul parohial.*

In conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă* protopop.

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: **Prefectura Județului.**